Studia Philosophiae Christianae
UKSW
62(2026)1

ANDRZEJ KOBYLIŃSKI

Dominika Dzwonkowska, *Virtue Ethics and the Environment*, Routledge, Abingdon 2024, ss. 180

Streszczenie. Prezentowana monografia stanowi ważny głos we współczesnej debacie etycznej dotyczącej ochrony przyrody. Głównym celem opracowania jest przedstawienie koncepcji uniwersalistycznej, pozytywnej i praktycznej etyki cnót środowiskowych. Tego rodzaju etyka próbuje wykorzystać dziedzictwo starożytnej mądrości filozoficznej do analizy moralnego wymiaru relacji człowiek–środowisko. Wyróżnia się ona na tle innych koncepcji tym, że analizuje tę relację z perspektywy aretologicznej. W ten sposób uzupełnia wcześniejsze debaty pytaniami o naturę podmiotu moralnego i jego zobowiązania wobec środowiska naturalnego. Analizy przeprowadzone w tym studium rozpoczynają się od prezentacji cnót środowiskowych w realizowaniu powinności moralnej człowieka wobec środowiska naturalnego. Natomiast punktem dojścia tych dociekań jest przedstawienie zarysu autorskiej koncepcji etyki cnót środowiskowych, która podkreśla znaczenie uniwersalizmu cnót oraz ich praktycznego i pozytywnego charakteru. W pierwszej części monografii zostały poddane analizie narodziny etyki cnót środowiskowych w kontekście renesansu etyki cnót w połowie XX wieku. Ponowne odkrycie znaczenia cnót wpłynęło na filozofów zajmujących się zagadnieniami środowiskowymi i skłoniło ich do zastosowania perspektywy aretologicznej w dyskusji o środowisku naturalnym. Druga część studium zawiera prezentację trzech najważniejszych koncepcji etyki cnót środowiskowych, wypracowanych przez Henry'ego Davida Thoreau, Ronalda Sandlera i Briana Treanora. Po przeprowadzeniu krytycznej analizy poglądów trzech amerykańskich myślicieli, w trzeciej części monografii autorka przedstawia własną koncepcję etyki cnót środowiskowych, która może służyć jako swego rodzaju uzupełnienie wielu innych teorii etycznych. W jej przekonaniu należy odnowić język cnót, stosując częściej termin „cnota" zamiast słów takich jak „kompetencja", „postawa" czy „umiejętność". Niezbędna jest również odpowiednia edukacja moralna, ze szczególnym uwzględnieniem narracji jako narzędzia skutecznego kształtowania moralności.

Słowa kluczowe: etyka; cnota; podmiot; środowisko naturalne; technologia; natura; edukacja moralna

Przedmiotem dociekań podjętych w prezentowanej monografii jest kryzys ekologiczny, który stał się jednym z najpilniejszych wyzwań współczesności. Głównym celem opracowania jest przedstawienie koncepcji uniwersalistycznej, pozytywnej i praktycznej etyki cnót

środowiskowych. Autorka tego cennego i inspirującego studium jest pracownicą badawczo-dydaktyczną w Instytucie Filozofii Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie i należy do grona najważniejszych naukowców, którzy zajmują się w Polsce etycznymi aspektami ochrony środowiska. W 2019 roku Dominika Dzwonkowska opublikowała książkę pt. *Etyka cnót środowiskowych*, przenosząc na grunt polski debatę, która toczy się od wielu lat przede wszystkim wśród filozofów w Stanach Zjednoczonych. Punktem wyjścia analiz przeprowadzonych w tym opracowaniu jest rozpoznanie roli cnót środowiskowych w realizowaniu powinności moralnej człowieka wobec środowiska naturalnego. Natomiast punktem dojścia jest przedstawienie zarysu autorskiej koncepcji etyki cnót środowiskowych, która podkreśla znaczenie uniwersalizmu cnót oraz ich praktycznego i pozytywnego charakteru.

Z kolei najnowsza monografia Dzwonkowskiej, opublikowana w języku angielskim w prestiżowym brytyjskim wydawnictwie Routledge, stanowi kolejny etap prowadzonych przez nią badań filozoficznych nad kryzysem ekologicznym, oferując wgląd w podjęty problem z perspektywy etyki cnót, która w centrum zainteresowania stawia koncepcję cnoty moralnej. Studium jest zasadniczo tłumaczeniem publikacji wydanej w 2019 roku, z drobnymi korektami i zmianami pozwalającymi przystosować tekst do wymogów czytelnika zagranicznego oraz uwzględnić uwagi recenzentów zgłoszone w trakcie postępowania habilitacyjnego autorki prezentowanej publikacji. Pierwszą istotną zmianą jest zrezygnowanie z analiz etymologicznych odnoszących się do języka polskiego. Drugą istotną różnicą jest złagodzenie krytycznego podejścia wobec negatywnych aspektów narracji środowiskowych. W monografii anglojęzycznej zaznaczono informatywną rolę negatywnego dyskursu o stanie środowiska naturalnego, podczas gdy w monografii polskojęzycznej postulowano całkowite odrzucenie narracji negatywnych. Prezentowane opracowanie bada renesans współczesnej etyki cnót oraz początki etyki cnót środowiskowych w drugiej połowie XX wieku, przedstawiając

główne cechy, zwolenników i krytykę tego modelu etycznego. Następnie książka analizuje trzy najbardziej wpływowe koncepcje etyki cnót środowiskowych: a. klasyczną; b. naturalistyczną, teleologiczną i pluralistyczną; c. narracyjną. Syntetyzując prace na temat etyki cnót środowiskowych i analizując jej trzy najważniejsze wersje, monografia oferuje nową koncepcję, która jest uniwersalna, pozytywna i pragmatyczna.

Etyka cnót środowiskowych próbuje wykorzystać starożytną mądrość filozoficzną do analizy moralnego wymiaru relacji człowiek–środowisko. Wyróżnia się ona na tle innych dyskusji tym, że analizuje tę relację z perspektywy aretologicznej. W ten sposób uzupełnia wcześniejsze dyskusje pytaniami o naturę podmiotu moralnego i jego zobowiązania wobec środowiska naturalnego. W ramach etyki cnót środowiskowych dominują inspiracje płynące z etyki cnót w ujęciu Arystotelesa, ale podstawowe koncepcje tego filozofa interpretowane są w kontekście wyzwania nieznanego w jego epoce historycznej, czyli kryzysu ekologicznego. Kryzys ten doprowadził do rozwoju koncepcji cnoty środowiskowej, która definiuje moralne predyspozycje jednostki w kontekście jej funkcjonowania w środowisku naturalnym. W rzeczywistości etyka cnót środowiskowych jest interesującym obszarem badań, ponieważ, pomimo bycia stosunkowo młodą dyscypliną, wypracowała bardzo zróżnicowane podejścia. Dzwonkowska twierdzi, że koncepcje etyki cnót środowiskowych można porównać do roślin, które rosną na tej samej glebie, ale każda z nich dojrzewała w innych warunkach, co czyni je różnymi między sobą.

Prezentowana monografia składa się ze wstępu, trzech części, zakończenia i indeksu pojęć. We wstępie autorka podkreśla, że słowo „cnota" odnosi się do pewnego aspektu życia moralnego i odgrywało ważną rolę w filozofii niemal od samego początku refleksji etycznej. Termin ten ulegał licznym transformacjom semantycznym, odpowiadającym trendom w myśleniu o moralności. Jego znaczenie było stale dostosowywane do potrzeb epoki oraz kontekstów kulturowych i historycznych, uwzględniając sposób, w jaki etyka odpowiada

na wyzwania moralne stojące przed człowiekiem. Moralny aspekt kryzysu ekologicznego jest dostrzegany od lat 60. XX wieku i analizowany z perspektywy różnych tradycji etycznych oraz cnót, co doprowadziło do powstania etyki cnót środowiskowych. We wstępie do monografii zostały postawione następujące pytania badawcze: Jakie jest miejsce środowiska i troski o przyrodę w realizacji dyspozycji moralnych? Czy ochrona środowiska naturalnego jest warunkiem *sine qua non* pełnego rozwoju etycznego człowieka? Czym są cnota i wada środowiskowa? Jaki wpływ mają cnoty i wady środowiskowe na podmiot moralny w kontekście jego doskonałości? Czym (jeśli w ogóle) cnoty i wady środowiskowe różnią się od innych cnót i wad? Czy etyka cnót środowiskowych może przyczynić się do rozwiązania problemu degradacji środowiska naturalnego?

Część pierwsza książki nosi tytuł *Wprowadzenie do etyki cnót środowiskowych*. Powszechnie wiadomo, że etyka cnót jest jednym z najstarszych ujęć moralności. Jednakże dyskusja na temat kompetencji moralnych znacznie ewoluowała od czasów starożytnych, a współczesne postrzeganie zagadnień aretologicznych pozostaje pod silnym wpływem odrodzenia się etyki cnót. Renesans tego nurtu etycznego rozpoczął się od artykułu pt. *Nowoczesna filozofia moralna*, który wybitna brytyjska myślicielka Gertrude Elizabeth Margaret Anscombe opublikowała w 1958 roku na łamach czasopisma „Philosophy". Poddała ona ostrej krytyce dominującą w połowie XX wieku filozofię moralną, a zwłaszcza jej koncentrację na pojęciach takich jak obowiązek i powinność, argumentując, że są one związane z legalistycznym rozumieniem etyki, wywodzącym się, w jej przekonaniu, z chrześcijaństwa. Anscombe twierdziła, że terminy te – bez wiary w Boskiego prawodawcę – nie mają żadnego znaczenia, dlatego zaproponowała powrót do etyki cnót, podkreślając znaczenie charakteru i ludzkiego rozwoju. W ten sposób zagadnienie cnót ponownie stało się przedmiotem dociekań niektórych myślicieli, którzy zaczęli wykorzystywać bogactwo starożytnej mądrości filozoficznej do analizy współczesnych wyzwań moralnych. Prezentowana monografia

przedstawia następujące koncepcje etyki cnót: a. eudajmonistyczną etykę cnót; b. etykę cnót skoncentrowaną na podmiocie moralnym i wzorowym charakterze moralnym; c. teleologiczną etykę cnót; d. platońską etykę cnót.

Renesans etyki cnót wpłynął na etyków zajmujących się zagadnieniami środowiskowymi i skłonił ich do zastosowania perspektywy aretologicznej w dyskusji o środowisku naturalnym. W ten sposób narodziła się nowa etyka stosowana: etyka cnót środowiskowych, która zaczęła wykorzystywać filozofię starożytną do oceny moralnych problemów degradacji środowiska naturalnego. Wcześniej kwestie środowiskowe były dyskutowane na gruncie tradycji deontologicznej lub konsekwencjalistycznej. Fakt, że cnoty lub wady podmiotu moralnego mogą wpływać na jego zachowanie wobec środowiska, przyczynił się do powstania racjonalnego dyskursu o cnotach środowiskowych. Pierwszym tego rodzaju opracowaniem naukowym był artykuł amerykańskiego filozofa Thomasa Hilla pt. *Ideały doskonałości człowieka a ochrona środowiska naturalnego*, który został opublikowany w 1983 roku.

Warto w tym miejscu podkreślić, że słowa „cnota" i „wada" należą do najstarszych terminów używanych w etyce od czasów starożytnych. Jednak wraz z rozwojem różnych trendów filozoficznych zmieniało się również znaczenie tych dwóch słów. Recenzowana książka zawiera prezentację etymologii i historii pojęć „cnota" i „wada" oraz zmiany w rozumieniu tych terminów od czasów starożytnych. W pierwszej części monografii zostały także przedstawione główne zagadnienia poruszane w etyce cnót środowiskowych, najważniejsze prace, przedstawiciele tej dyscypliny oraz odpowiedź na krytykę etyki cnót środowiskowych. Ważnym elementem przeprowadzonych dociekań jest także analiza postulatu powrotu do języka cnót autorstwa Louke van Wensveen oraz rozumienie roli języka cnót w dyskusji na temat kryzysu ekologicznego. Według tej amerykańskiej myślicielki obecna sytuacja wymaga użycia języka cnót, ponieważ umożliwiłoby to proaktywne podejście do ochrony środowiska naturalnego.

Część druga recenzowanej monografii nosi tytuł *Współczesne koncepcje etyki cnót środowiskowych*. Dzwonkowska stwierdza, że etyka cnót środowiskowych rozwinęła trzy ważne koncepcje. Pierwszą z nich jest propozycja amerykańskiego pisarza, poety i filozofa Henry'ego Davida Thoreau, który był wspaniałym wzorem do naśladowania dla kilku pokoleń ekologów, dlatego jego podejście do etyki cnót środowiskowych jest określane jako klasyczne. Według tego myśliciela koncepcja etyki cnót środowiskowych wywodzi się z transcendentalizmu, wypracowanego w regionie Nowej Anglii, który jest uważany za poprzednika filozofii ochrony środowiska i etyki środowiskowej. Koncepcja stworzona przez Thoreau jest mniej teoretyczna niż pozostałe koncepcje etyki cnót środowiskowych, ponieważ stanowi przede wszystkim liryczny opis jego własnych doświadczeń, będąc propozycją pewnego rodzaju oszczędnego i radykalnie ascetycznego etosu. Choć rozważania filozoficzne tego myśliciela nie są wystarczająco pogłębione, to jego rola „w dyskusjach toczących się w dziedzinie etyki cnót środowiskowych jest tak istotna, że błędem byłoby pominięcie jego myśli. Filozof ten stał się ikoną ruchu ekologicznego i popkultury ekologicznej. Przede wszystkim jest niedoścignionym wzorem paradygmatycznego charakteru moralnego. Stąd też, w jego koncepcji, ważniejsza niż podstawy teoretyczne jest praktyka i etos ascetycznego miłośnika natury" (s. 60–61).

Drugą koncepcję etyki cnót środowiskowych opracował amerykański filozof Ronald Sandler, który ma ogromny dług intelektualny wobec współczesnych przedstawicieli etyki cnót, ponieważ oparł swoją analizę na ich rozważaniach. Podejście Sandlera jest naturalistyczne, jeśli chodzi o rozpoznanie wpływu biologicznych skłonności na ludzi i kulturę; jest teleologiczne, ponieważ prowadzi podmiot moralny do eudajmonii; i jest pluralistyczne, ponieważ prowadzi do dobrych uczynków, które służą celom innym niż eudajmonia. Koncepcja Sandlera stanowi interesujący przykład połączenia wątków klasycznej etyki cnót z nurtami współczesnymi i odniesienia ich do kwestii relacji człowieka z jego środowiskiem naturalnym

i społecznym. Wpływ nowoczesnej etyki cnót widać w naturalistycznym charakterze etyki cnót środowiskowych, która została zainspirowana koncepcjami dwóch myślicielek: Rosalindy Hursthouse i Philippy Foot. Z kolei nawiązanie do klasycznej etyki cnót wyraża się w teleologicznej naturze koncepcji Sandlera. Etyka cnót Arystotelesa zainspirowała tego filozofa do postrzegania sprawności moralnej jako prowadzącej ludzi do szczęścia i spełnienia w życiu oraz do dostrzeżenia, że ludzkie działania nie ograniczają się do realizacji czynów prowadzących do eudajmonii, ale obok nich istnieje również kilka nieeudajmonistycznych celów, które są ważne dla podmiotu moralnego. To rozszerzenie eudajmonii o cele nieeudajmonistyczne sprawiło, że etykę Sandlera nazwano pluralistyczną.

Trzecią koncepcją etyki cnót środowiskowych jest etyka narracyjna, wypracowana przez amerykańskiego myśliciela Briana Treanora, który czerpał z dorobku takich filozofów jak Martha Nussbaum, Alasdair MacIntyre czy Ronald Sandler. Jednak główną inspiracją poglądów tego autora jest koncepcja etyki cnót Arystotelesa, która stanowi rdzeń teorii narracyjnej etyki cnót środowiskowych i determinuje sposób, w jaki pojmowane są różne elementy teorii cnoty. Treanor przyjmuje perspektywę MacIntyre'a, zgodnie z którą etyka cnót stanowi *antidotum* na relatywizm obecny w świecie zachodnim i do pewnego stopnia podziela jego poglądy komunitariańskie, co widać wyraźnie w kontekście dyskusji nad społecznym wymiarem cnoty. Warto w tym miejscu podkreślić, że Treanor rozumie narrację i jej miejsce w etyce w duchu Paula Ricoeura. Odniesienie do koncepcji narracji może być zaskakujące, ponieważ filozofia narracyjna nie mieści się w ramach etyki cnót. Niemniej jednak, w ujęciu Treanora, koncepcja narracji jest prezentowana głównie jako narzędzie formalnej i nieformalnej edukacji moralnej oraz analizy własnych uczynków moralnych. Myśliciel ten zbudował swoją koncepcję etyki cnót środowiskowych na uznaniu roli narracji w przekazywaniu treści moralnych, uważając ją za potężne narzędzie edukacji moralnej i osiągania osobistej doskonałości. Koncentruje się głównie na właściwym

doborze literatury, która najlepiej służy edukacji moralnej. Treanor uważa, że osobista przemiana podmiotu moralnego może zostać dokonana poprzez odpowiednią narrację. Szczególną rolę w tym procesie odgrywa edukacja moralna, która oferuje ogromne możliwości kształtowania pożądanych postaw ekologicznych. Jednakże kształtowaniem cnót może świadomie kierować podmiot moralny. Dlatego odpowiedni dobór narracji, głównie z dziedziny literatury, sprawia, że „doświadczenie jednostki staje się quasi-doświadczeniem moralności, poszerzając tym samym jej własne doświadczenie i przygotowując ją do podejmowania decyzji moralnych w sytuacjach analogicznych do wydarzeń poznanych w narracji" (s. 119).

Trzecia część książki nosi tytuł *Prezentacja uniwersalistycznej, pozytywnej i praktycznej etyki cnót środowiskowych*. Na początku autorka dokonuje oceny trzech zaprezentowanych wcześniej koncepcji etyki cnót środowiskowych, a następnie przedstawia własną propozycję uniwersalistycznej, pozytywnej i praktycznej etyki cnót środowiskowych. W ocenie trzech modeli etyki cnót środowiskowych zostały zaprezentowane ich mocne i słabe elementy. Z jednej strony Dzwonkowska postrzega te trzy podejścia jako wielką inspirację dla siebie samej i dla dalszego rozwoju etyki cnót środowiskowych, z drugiej zaś stwierdza, że istnieją pewne obszary, które mogłyby zostać bardziej rozwinięte lub które utrudniają zrozumienie tych koncepcji. Jednym z takich zagadnień jest pytanie, czy podejście Thoreau może służyć jako kompas moralny w dzisiejszych społeczeństwach konsumpcyjnych, ponieważ ustanowiony przez niego standard aksjologiczny jest tak wysoki, że wydaje się nieosiągalny dla dużej części współczesnych społeczeństw w zachodnim kręgu kulturowym.

Po przeprowadzeniu krytycznej analizy trzech wybranych modeli etycznych, autorka przedstawia własną uniwersalistyczną, pozytywną i praktyczną koncepcję etyki cnót środowiskowych, która może służyć jako swego rodzaju uzupełnienie wielu innych teorii etycznych. Dzwonkowska zgadza się ze stanowiskiem Louke van Wensveen, że język cnót powinien zostać odrodzony. Amerykańska myślicielka

twierdzi, że powinniśmy odnowić język cnót, stosując częściej termin „cnota" zamiast słów takich jak „kompetencja", „postawa" czy „umiejętność". Postulat ten odegrał kluczową rolę w początkach etyki cnót środowiskowych, ponieważ doprowadził wielu etyków do opracowania oryginalnych koncepcji etyki cnót środowiskowych. Obecnie należy ponownie postawić go w centrum i zastosować praktycznie, aby właściwie opisać wiele zjawisk filozoficznych i problemów społecznych. Autorka prezentowanej monografii uzasadnia swoje stanowisko koncepcją umiejętności środowiskowych belgijskiego filozofa technologii Marka Coeckelbergha jako części praktycznego aspektu cnoty. W przekonaniu Dzwonkowskiej praktyczny charakter cnót wymaga narzędzi wspierających ich praktykowanie. Oprócz zmian w języku cnót, aby dostosować je do sfery praktycznej, niezbędna jest również odpowiednia edukacja moralna, ze szczególnym uwzględnieniem narracji jako narzędzia skutecznego kształtowania moralności. Cnoty nie są wrodzone, a edukacja moralna jest niezbędnym narzędziem do ich pielęgnowania. Jej celem jest kształtowanie podmiotów moralnych, aby dążyły do własnej doskonałości moralnej. Etycy cnót podkreślają, że edukacja moralna powinna stać się częścią teorii cnót, ponieważ samo stawanie się cnotliwym wymaga doskonalenia się w cnocie. Odpowiednia edukacja moralna jest papierkiem lakmusowym teorii cnót. To oznacza, że kolejnym etapem prac nad etyką cnót środowiskowych powinno być zaproponowanie programów edukacji moralnej w tym obszarze. W ten sposób edukacja moralna może stać się narzędziem zwiększania świadomości ekologicznej.

Prezentowana publikacja stanowi ważny głos we współczesnej debacie etycznej dotyczącej ochrony środowiska naturalnego. Książka w wydaniu papierowym oraz w wersji elektronicznej w otwartym dostępie jest szczególnie przydatna dla studentów, naukowców i badaczy zajmujących się etyką środowiskową, zrównoważonym rozwojem, psychologią środowiskową, filozofią moralną i filozofią edukacji. Autorka studium trafnie analizuje najważniejsze modele etyki cnót środowiskowych oraz prezentuje własną koncepcję

etyczną. Monografia opiera się głównie na literaturze anglosaskiej, ponieważ etyka cnót środowiskowych jest dość wąską dyscypliną, leżącą w obszarze zainteresowania filozofów publikujących w języku angielskim. Dzwonkowska dodaje jednak, że perspektywę dyskursu ekologicznego w filozofii zawdzięcza polskim myślicielom, którzy są przedstawicielami tzw. pierwszej fali etyki środowiskowej. Poprzez wskazanie konkretnych nazwisk, udało się dołączyć część polskiej myśli filozoficznej do ogólnoświatowego obiegu intelektualnego. Wprowadzenie wybranych polskich autorów do międzynarodowej debaty filozoficznej należy uznać za niezwykle ważny wkład prezentowanej publikacji.

W zakończeniu monografii pojawia się pytanie: czy etyka cnót środowiskowych może być istotna dla rozwiązania problemów, z którymi boryka się współczesny człowiek? Niewątpliwie rewolucja naukowo-techniczna, postępująca technologizacja życia czy katastrofalny stan wielu ekosystemów sprawiają, że podmiot moralny często ma ograniczone możliwości wpływania na otaczającą go rzeczywistość. Autorka słusznie twierdzi, że „wiele możliwości rozwiązania globalnych problemów leży poza sferą indywidualnych wyborów. Niemniej jednak, kompetencje moralne podmiotów moralnych są kluczowe w sferach, w których mają one możliwość działania i dokonywania zmian. W tym sensie etyka cnót środowiskowych może być narzędziem skutecznego wspomagania zmian i przeciwdziałania degradacji środowiska" (s. 179).

OŚWIADCZENIA

Finansowanie badań: Niniejsza publikacja nie otrzymała żadnego zewnętrznego wsparcia finansowego.

Oświadczenie właściwej komisji etycznej: Nie dotyczy.

Oświadczenie o dostępności danych: Nie dotyczy.

Podziękowania: Nie dotyczy.

Deklaracja narzędzi AI: Autor oświadcza, że w przygotowaniu niniejszego manuskryptu nie korzystał z narzędzi sztucznej inteligencji.

Konflikt interesów: Autor deklaruje brak konfliktu interesów.

Dominika Dzwonkowska, *Virtue Ethics and the Environment*, Routledge, Abingdon 2024, pp. 180

Abstract. This book is an important contribution to the contemporary ethical debate on environmental protection. Its primary goal is to present a universalist, positive, and practical concept of environmental virtue ethics. This type of ethics seeks to utilize ancient wisdom to analyze the moral dimension of the human–environment relationship. It distinguishes itself from previous accounts by examining this relationship from an aretological perspective. In this way, it complements earlier discussions with questions about the nature of moral subjects and their obligations to the natural environment. The book begins with a presentation of the environmental virtues involved in fulfilling human moral obligations toward the natural environment. The culminating point of this investigation is an outline of the author's concept of environmental virtue ethics, which emphasizes the universality of virtues and their practical and positive character. The first part of the monograph analyzes the emergence of environmental virtue ethics in the context of the renaissance of virtue ethics in the mid-20th century. The rediscovery of the importance of virtues influenced philosophers studying environmental issues and led them to apply an aretological perspective to discussions of the natural environment. The second part of the book illustrates the three most important conceptions of environmental virtue ethics, developed by Henry David Thoreau, Ronald Sandler, and Brian Treanor. After a critical analysis of the views of these three American thinkers, the third part of the monograph focuses on the author's own conception of environmental virtue ethics, which can serve as a complement to many other ethical theories. The author claims that the language of virtues should be renewed, using the term "virtue" more frequently as a substitute for words like "competence", "attitude", or "skill". Appropriate moral education is also essential, with a particular emphasis on narrative as a tool for effectively shaping morality.

Keywords: ethics; virtue; subject; natural environment; technology; nature; moral education

ANDRZEJ KOBYLIŃSKI
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Instytut Filozofii
(Cardinal Stefan Wyszyński University in Warsaw, Institute of Philosophy, Poland)
https://orcid.org/0000-0003-2252-8634
a.kobylinski@uksw.edu.pl

https://doi.org/10.21697/spch.2026.62.R.01

Tekst jest udostępniany na zasadach licencji Creative Commons (CC BY-ND 4.0 Międzynarodowe).

Zgłoszono: 27/07/2025. Zrecenzowano: 19/02/2026. Zaakceptowano do publikacji: 21/02/2026.